

ימי משתה ושמחה

יעקב אהרן לנדא

"המודיע י"ב באדר ב' תשנ"ז

ימי הפורים נחוגים בכל דור ודור משפחה ומשפחה מנער וער זקן טף ונשים, כולם נוטלים חלק ושותפים בשמחה המיוחדת שביום זה, ובכל בית יהודי עסוקים בהכנות לשמחת הפורים.

שמחת פורים מקפת בעצם את כל מי שבשם ישראל יכונה, ואינה פוסחת אף על הרחוקים, אף אלו שלעת עתה עדיין רחוקים הם משמירת תורה ומצוות, וכל ימיהם חולין הם, הרי בהגיע ימי הפורים נזכרים הם לפתע בשרש היהודי שבקרבים, ומהם המקיימים את הכתוב במגילת אסתר "ורבים מעמי הארץ מתייהדים". בעמקי נפשם מתעוררת לתחיה הנקודה הנצחית החבויה במ - גנזי המלך - מלכו של עולם אשר ביהודים, ובדרך שצדיקים סמכו לדברי הפיוט "וגם חרבונה זכור לטוב" חרבונה זה שחרב ויבש מכל זיק של יהדות, בימי הפורים גם הוא זכור לטוב כי הטוב נכנס בו.

ואכן, קיימו וקיבלו היהודים עליהם ועל זרעם כתיב, ובאופן מיוחד נוטלים הילדים והנערים חלק באופן פעיל בשמחה, בטרם הגיע ימי הפורים נעשות על ידם הכנות מרובות בתחפושות ובכל מיני שחוק ושעשועים, גם בתלמודי התורה ניכרים היטב אותות השמחה בשבועות הסמוכים לפורים, כשהילדים משננים יחד עם מחנכיהם את סיפור המגילה בנעימות המסמלות את חג הפורים, ובשמחה וצהלה ישררו את שירי חג הפורים העליזים.

שמחת התשב"ר

הקשר בין נס הפורים לשמחת התשב"ר יש למצוא בדברי המדרש (אסתר רבה ז) כי בשעה שנחתמו אותן האגרות וניתנו ביד המן, ויבא שמח הוא וחבורתו, ופגש במרדכי ההולך לפניו, וראה מרדכי שישה תינוקות שהיו באים מבית הספר, שאל לאחד מהם פסוק לי פסוקיך, א"ל אל תירא מפחד וגוי', פתח השני עוצו עצה ותופר וגוי', כיון ששמע כך שחק והיה שמח שמחה גדולה, על הבשורות שבשרוני שלא אפחד מן העצה הרעה, מיד כעס המן הרשע ואמר אין אני שולח יד תחילה אלא באלו התינוקות.

והמדרש [אסתר ט] ממשיך לאחר שהמן עשה העץ הלך אצל מרדכי ומצאו שהיה יושב בביהמ"ד והתינוקות יושבים לפניו ושקים במתניהם ועוסקים בתורה וצועקים ובוכים, ומנה אותם כ"ב אלף תינוקות, השליך עליהם שלשלאות של ברזל ואמר למחר אהרוג אלו התינוקות תחילה ואח"כ אתלה את מרדכי, והיו אמותיהם מביאות להם לחם ומים ואומרות להם אכלו ושתו קודם שתמותו למחר ואל תמותו ברעב, מיד היו נשבעים לא נאכל ולא נשתה אלא מתוך תעניתנו נמות, געו כולם בבכיה עד שעלתה שועתם למרום, ושמע הקב"ה קול בכייתם, באותה שעה נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ועמד מכסא דין וישב בכסא רחמים, ואמר מה קול גדול הזה שאני שומע כגדיים וטלאים, עמד משה רבינו לפני הקב"ה ואמר לא גדיים וטלאים הם אלא קטני עמך השרויים בתענית שלשה ימים ושלשה לילות, באותה שעה נטל הקב"ה אותן אגרות שגזר עליהם שהיו חתומות בחותם של טיט וקרעם והפיל על אחשורוש בהלה באותו לילה, בלילה ההוא נדהה שנת המלך וגוי'.

מכיון שאף הם היו באותו נס, וכדי לחנכם במצות פרסומי ניסא נפסק להלכה בשלחן ערוך [תירפ"ט ס"ו] "מנהג טוב להביא קטנים וקטנות לשמוע מקרא מגילה", וכשם שבילל סדר פסח תיקנו חז"ל את הקושיות ומנהגי השינויים כדי שהתינוקות ישאלו ולא יישנו, כך גם בפורים נוהגים הקהל לקרות הפסוקים שהם עיקר התחלת הנס וסופו, בכדי לעורר הקטנים שלא יישנו ויתנו לבם על הקריאה. (לבוש מרדכי)

וכך הובאו הדברים גם ב"שבלי הלקט": "מה שבשעת קריאת המגילה נוהגין העם לומר אלו הפסוקים בפה אחד אינו חובה ולא מנהג אלא שמחת תינוקות וקולות לפניו כדי שישמחו, וגם כראותם שינוי בזה שואלין מה זה, ומתוך כך אתה בא לספר ולהגיד גבורת הבורא יתברך, וכן גם הובא ב"אבודרהם" בשם רבי אברהם ב"ר נתן הירחי "וכל זה להרבות השמחה לילדים ולכל", ובשם "משמרת המועדות" "הטעם הוא כדי לעורר הלב אם יתנמנם אחד מהם שלא ירדם".

הכאת המן

אף הרמ"א (תר"ד סז) מזכיר את חלקם של הילדים בציון נס פורים "נהגו התינוקות לצור צורת המן על עצים ואבנים או לכתוב שם המן עליהן ולהכותן זה על זה כדי שימחה שמו על דרך "מחה תמחה את זכר עמלק" "ישם רשעים ירקב", ומזה נשתרבו המנהג שמכים המן כשקורים המגילה בביהכ"ס, ואין לבטל שום מנהג או ללעוג עליהם כי לא לחינם הוקבעו".

מנהג הכאת המן במקורו עוד מימי הראשונים אם בהרעשה ע"י רעשן, אם ע"י תליית דמותו בצורת המן ושריפתו, ואם ע"י מחיקת שמו בכל צורה ואופן שהיא, וכן מובא בספר "המנהיג" לרבי אברהם ב"ר נתן הירחי [סי יז] "שנהגו בצרפת אחר קריאת המגילה לומר ארור המן וארורים בניו, על כן מנהג התינוקות בצרפת ובפרובינציא לקחת חלוקי הנעל ולכתוב עליהם המן ומקישים זה על זה כשמזכירין את שמו". אף בהגהות למנהגי רבי אייזיק מטירנא מציין: "והא דנוהגין להקיש כשזוכרין המן הוא בשביל התינוקות שאין יודעין לומר שם רשעים ירקב, כי הוא חיוב לומר כשמזכירין רשע".

וראו לציין מה שמובא ב"שבט מוסר" [פא] "קבלתי כשאומרים ארור המן או כשמזכירים שמו ושם אשתו ובניו ומכין, שעושה הקב"ה שירגישו ההכאות כדי שיקבלו צער גדול יען שכל הבאים לעולם כאילו בימיהם נעשה הנס, לפי שאם נתקיימה עצתו לא היו באים לעולם, לכן כל הבאים לעולם צריכים לצער, לכן עשה הקב"ה שירגישו ההכאות שמכים בהזכרת שמם" וכ"כ רבי חיים פאלאגי, מרגלא בפומיהו דאינשי שהמן לוקה במכות הללו בכל שנה ושנה בגיהנם. ורבי אברהם חיים נאה ב"קצות השלחן" מביא את מנהג עיה"ק חברון שהיו התינוקות מכים כשהציבור אמרו עשרת בני המן, והוסיף שמשום זה זכו בני המן שהציבור יקרא אותם תחילה, כדי שיוכלו לספוק המכות, דבזמן שהקורא אומר א"א להכות כיון שצריך לאומרם בנשימה אחת, רבים מהפוסקים ערערו על מנהגים אלו, שכן הכאת המן בקריאת המגילה מביא לבלבול גדול בעת התפילה, אך כאמור אין לבטל שום מנהג או ללעוג עליו והיו מגדולי הצדיקים שהקפידו ביותר על זה, ועוררו את הילדים והנערים כיון שראו כזה כסימנא מילתא להכאת המן ולמחייתו.

